

23.16x30.04	1/2	6 עמוד	המגזין	מעריב	05/04/2020	72621640-8
רשת עמלית טפר טכנולוגי - באר שב - 85561						

**לא חוזרים לבית הספר
אתגרי הלמידה מרחוק,
ואיך מתגברים עליהם?
אילנה שטוטלנד | 06**

שומרי מסך

הקורונה הפסיקה את שנת הלימודים ושינתה את האופן שבו ילדינו לומדים. מהם האתגרים של הלמידה מרחוק, שכנראה תישאר איתנו עוד זמן מה?

אילנה שטוטלנד

דה מרחוק לאומית באמצעות 36 אולפני למידה שמקליטים בכל יום מערכי שיעור; ולמידה מרחוק עצמית באמצעות המרחב הפרגוגי ואתרי הלמידה.

נכפה ב-100%

תהליך הלמידה מרחוק טומן בחובו לא מעט אתגרים. "קודם כל שאלנו את עצמנו איך מייצרים שגרה", אומרת זלצמן. "תלמיד אחד קם בשעה כזאת, האחר בשעה אחרת. זה לא מצב רגיל. לכן ייצרנו שגרה בכך שיש לנו מערכת ברורה של אולפנים שמשדרים בשעות מסוימות. אנחנו מגדירים מתי המרחב הווירטואלי של כל מורה וגננת קיים. יצירת שגרה זה גם משימות אישיות: יש תוכן דיגיטלי והמורים מפנים את התלמידים למשימה כזו או אחרת, גם לא מול המסכים. למשל, לקרוא ספר, לצלם את עצמם מכינים משהו. כל ילד יכול לעשות זאת בזמנו הפנוי".

אילו אתגרים נוספים קיימים בסוג כזה של למידה?

"למשל איך שומרים על מינונים של משימות וגם איך נותנים מענה בלימודי דיגיטליים למגוון הילדים. כדי שלא יהיה עומס, מחנכת הכיתה מרכזת את המשימות השונות וחשוב גם שתהיה לילדים אפשרות בחירה. ואילו לגבי מגוון התלמידים, הכנו למשל חומרים שיותר מתאימים לעולים חדשים. יצרנו למשל שיעור וירטואלי של חינוך גופני, הכנסנו העשרה באמנויות, טיולים וירטואליים. הרעיון הוא שלא תהיה רק למידה של שאלות או תשובות אלא למידה מגוונת". אתגר לא פחות חשוב בלמידה המקוונת הוא שמירה על האינטראקציות החבר-

!!
אין ספק שבעידן שנכפה עלינו הלמידה מרחוק היא הכרחית, חיונית. זה מייצר איזושהו חוסן לכל הקהילות הקשורות לחינוך, אומרת אינה זלצמן, סגנית בכירה למנהלת המנהל הפרגוגי במשרד החינוך. "למידה בכל עת מייצרת את העתיד שלנו. בימים אלה זה גם סוג של תקווה, נותן עוגנים למורים, לתלמידים ולהורים".

למידה מרחוק היא סוג של חבל הצלה בימים טרופים אלה, הן עבור הילדים שנתלשו בפתאומיות מהמסגרת הקיימת והן עבור ההורים, שחלק גדול מהם נמצא בבית וצריך להעסיק את הילדים, לפחות את אלה שבגן ובתחילת היסודי. תוכנית הלמידה מרחוק של משרד החינוך מיועדת לכל שכבות הגיל, בעברית ובערבית: גני ילדים, בתי ספר יסודיים, הטיבות ביניים ותיכונים, כולל החינוך הבלתי פורמלי. היא כוללת למידה מרחוק בית-ספרית (מורים וגננות שמלמדים מבתיהם, שורחים תרגילים ומשימות, ואף מבחנים, ובונים סדר יום עבור תלמידיהם); למי

צילום: איתמר רוזן

לרשת עמל עשרות בתי ספר ומוסדות לימוד בכל רחבי הארץ, ברגש על הפי ריפריה, יהודים וערבים. בתי הספר של עמל הם בתחומי המדעים, האמנויות והטכנולוגיה. לרשת כ-35 אלף תלמידים וכ-3,500 עובדים. "משבר הקורונה הפנה זרקור לחשיבות פיתוח הלמידה מרחוק, אך קיימת גם סכנה של הגדלת פערים בין המרכז לפרפריה, משום שלא לכולם יש את אותם כלים דיגיטליים. אנו נרחיב פי תוח אמצעי למידה מרחוק בבתי ספר בפרפריה כדי להבטיח הזדמנות שווה לכו"ל", אומרת דום עיני. "בלמידה מרחוק יש גם את אתגר התלמידים השקופים, שפחות חזקים מבחינה לימודית. זה אומר לשמוע אותם, לדאוג בדיוק היכן הם נמצאים, לפעמים גם לדאוג שחלקם יישארו בביתם שלהם ולא יצאו החוצה".

בכל הסיטואציה המורכבת הזאת ישנו גם האתגר הלוגיסטי. "ציידי מורים ועובדי מנהלה ברשת בציוד טכנולוגי גי", מספרת דום עיני. "צריך להיות להם מחשב כדי שיוכלו לעבוד מהבית וגם צריך להרריך אותם. כאמור, כבר נערכנו לכך מבעוד מועד. יש לנו גם הרבה מורים שיש להם כבר את הטכנולוגיות האלה, אז חיוקנו אותן. אני רואה מורים מול מספר מסכים - סמארטפון, וואטסאפ ומחשב. הם גם מלמדים וגם לומדים תוך כדי תנועה. לפני כמה ימים למשל עשינו כנס מקוון בהשתתפות כ-70 מנהלים ברשת. כל אחר סיפר איך התלמידים לומדים, איך

תיות. "ביקשנו שכלל הניתן יהיה קשר אישי כזה או אחר של מורה עם ילדים", אומרת זלצמן, "שישימו לב אם יש ילדים שמרגישים יותר חרדה, ואז גם יועצים יכולים להתקשר להורים ולתלמידים. כדי לשמור על אינטראקציה חברתית, אנחנו גם מבקשים לצלם פעילות שהילד עושה ולהעלות בקבוצת הכיתה או לשיח לוח לגננת. דרושה הרבה הכנה מחשבי תית כדי לצלח את האתגרים, ואני מאוד גאה במה שאנחנו עושים".

"כשרק החלה המגיפה, עשיתי ועדת היגוי עם הצוות שלי ברשת. כבר ראיתי את הנולד, שהולכים לסגור את בתי הספר", אומרת עו"ד רות דום עיני, מנכ"ל קבוצת עמל. "צריך לחשוב כיצד מנהלים משבר כזה. איך שומרים על פרנסתם של העובדים וגם דואגים לפלטפורמות של למידה מרחוק. ברשת שלנו גם בימי שגרה משתמשים בפלטפורמות חדשניות שמאפשרות לייצר מערכי שיעור חדשניים. לכן הרבה יותר קל לנהל זאת כשאתה כבר ערוך לכך".

מהו מבחינתך האתגר המרכזי במצב הקיים?

"חוסר יציבות כלכלית. זהו אתגר מאוד גדול המתלווה ללימודים עצמם. תלמידי רים רבים חוששים לפרנסת הוריהם. יש הורים שפוטרו, יש שנשלחו לחל"ת. כל הנושא הזה מאוד מלחיץ את כל המערכת. לכן אנו שמים דגש על תמיכה נפשית והיברית מעבר להיבטים הלימודיים".

עו"ד רות דום עיני, מנכ"ל קבוצת עמל (בתמונה):
"צריך לגשת לתלמידים בצורה חווייתית. אחד המורים עשה תוכנית בישול, אחר העביר שיעור חינוך גופני. צריך להיות מחובר לילדים לא רק טכנולוגית, אלא גם להיות איתם בקשר טוב, להראות שלמורה אכפת מהתלמיד"

25.96x30.43	2/2	7 עמוד	מעריב - המגזין	05/04/2020	72621641-9
רשת עמלבת ספר טכנולוגי - באר שב - 85561					

להפעיל את הכפתורים זה החלק הקל". פרופ' גילה קורץ צילום: ליבי קטן נאור

"הפכנו את שעות הלמידה. הרי גם ככה בני נוער לא יקומו בשבע בבוקר". ציפי הרפנס צילום פרטי

תי שזה יקרה. הפקולטה שלי היא פקולטה לטכנולוגיות למידה. אנחנו יודעים איך ללמד. אנחנו גם מכשירים את הסגל שלנו מדי יום. יש להם מענה 12 שעות ביממה לכל שאלה".

מהו האתגר המרכזי, לדעתך, הניצב בפני מורים שמלמדים מרחוק?
 "למורה שנמצא בכיתה כאילו יש שליטה. מרחוק הוא כאילו מאבד שליטה. הוא צריך לשנות את תפקידו ממומחה הידע למנחה אל הידע. במקום מומחה, להיות מנחה. מה שמורים צריכים הן אסטרטגיות הוראה מותאמות לדרך החדשה וזה חסר להם. צריך לדעת איך להעביר שיעור מרחוק כשאתה לא רואה מולך את התלמידים והם לא נמצאים באותו חלל פיזי. כיום ישנם ערוצי קשר מגוונים ללמידה מרחוק: ויריא, קול, צ'ט טקסטואלי ומסך. מי שמעביר את השיעור יכול למשל להשתלט על מחשב התלמיד, לראות מה הוא עשה ולהראות זאת לכולם. זה דבר מדהים. המורה גם יכול לבקש מהתלמיד לבוא אל הלוח שעל מסך המחשב וכולם יראו זאת. אלה אסטרטגיות למידה שחשוב שהיו למורים. להפעיל את הכפתורים זה החלק הקל".

צילום: ניר קידר

שיהיה לחץ בבית על הטכנולוגיה. לרבים יש מחשב אחד בבית, ואם יש בבית כמה ילדים, ובהם גם בגיל היסודי, אז גם הם יצטרכו את המחשב. או שיש הורים שהחלו לעבוד מהבית וגם הם צריכים את המחשב. כמו כן הבנו שבבתים רבים הילדים הגדולים יצטרכו לעזור בבקרים בהשגחה על אחיהם הקטנים. הפכנו את שעות הלמידה. הרי גם ככה בני נוער לא יקומו בשבע בבוקר אם אין למידה בבית הספר. לכן המערך הלימודי שלנו מתחיל בשעה 18:00 בערב בוואטסאפ, ב-20:00 יש מפגשי זום על הניידים, ואז מ-22:00 עד 05:00 לפנות בוקר עובדים עם המחשב. עשינו היפוך למידה מיוחד לימי הקורונה".

זה מתאים לכל התלמידים?
 "יש גם מערך לימודים מסוים בבוקר, אבל מרכז הלמידה שלנו במצב הנוכחי הוא בלילה. רוב התלמידים, כ-80%, בוחרים את מערך הערב והלילה. הם גם ככה ערים בשעות האלה ונמצאים ברשת. אז עדיף שיהיו איתנו ברשת ולא עם גורמים שמסכנים אותם".

זה מתאים גם למורים?
 "אל תסתכלי על המורים כגוש. יש טיפוסים של בוקר, יש טיפוסים של לילה. יש הרבה מבוגרים שערים בלילה. השגרה של כולנו השתבשה עכשיו. המציאות החדשה, אז יצרנו לעצמנו חשיבה אחרת על הלמידה וזה הולך אחלה. אני למשל עושה לתלמידים שיעורי אמונה ושיעורי חוסן. מתחילה בשעה 24:00 ועד השעה 06:00 בבוקר אני בפלטפורמת הלמידה המקוונת. יש לי שישה ילדים. בבוקר אני איתם, בלילה עם התלמידים. נכנסת לשיעור בשעה 20:00, קמה ב-23:00, עושה שיעורים עד 6:00. בשעות 14:00-16:00 אני ישנה צהריים. במסגרת שיעורי חוסן, למשל, אני מכינה להם משפטי חיזוק קורונה. הראש שלי לא מפסיק לעבוד".

"אנחנו קוראים לאתגר של היום טכנולוגי, אתגר הוראתי כולל", אומרת פרופ' גילה קורץ, דיקאן הפקולטה לטכנולוגיות למידה ב-HIT מכון טכנולוגי גי חולון. "באמצעות למידה מרחוק אנחנו מייצרים אי של שפיות במציאות הנוכחית. גם במערכת ההשכלה הגבוהה לרבות מדינות. זהו האתגר. וזהו האתגר הסינכרוני מרחוק. הסטודנטים למשל מגיעים בשעה 16:00 ללמוד. אם פעם זה היה בקמפוס, עכשיו זה דרך האינטרנט. יש להם מחויבות ללמידה. אלה אנשים בוגרים שבחרו ללמוד מרצון. מבחינתם הפסקת הלימודים היא פגיעה בקריירה העתידית שלהם. במצב הנוכחי של התפרקות המערכת מסביב, השמירה על סדר היום היא הכרחית וחשובה להצלחת המהלך".
 לדברי פרופ' קורץ, האתגר של למידה מרחוק הוא להתאים את דרך ההוראה למצב החדש. "כזה בעצם מתמקדת הפקודה לטה שלנו", היא אומרת. "זה מצב שנכפה עלינו, זה משנה את כללי המשחק ומקפיץ את התחום שלי קדימה כמו שלא חשבתי

100% מהמערכת. יש למשל מרצים מבוגרים שפחות מכירים את המערכת המקוונת; יש קורסים שיותר קשה ללמד מקוון, כאלה הכוללים שעות קליניות, הכשרה מעשית. יש לנו סימולציות לאחיות שאי אפשר לעשות באופן מקוון. למרות זאת, בתום כשלושה שבועות של למידה מרחוק, אפשר להגיד ש-80% מהמערכת עובדת מקוון ורוב התלמידים נכנסים. אגב, גם לחלק מהסטודנטים יש בעיה. למשל, לא לכל התלמידים מהמגזר הברואי ומהמגזר החרדי יש מחשב בבית, ומן הסתם אחוז הלומדים בצורה מקוונת אצלם הוא נמוך. יש לנו את כל הטכנולוגיה. בימים אלה יש גם מרצים שמגיעים למכללה, מקליטים בווידיאו שיעורים שאחר כך עולים לאתר המכללה או ליוטיוב. אנחנו עושים את המקסימום, אבל כמו שציניתי - אין כמו הלימוד בכיתות עצמן".

שינוי כללי המשחק

מול אתגרי הלמידה מרחוק, יש מי שמוצאים פתרונות יצירתיים. "כשכולם הלכו לאיבוד בים של מיילים והודעות, לקחנו כמה ילדים וכמה מורים ושאלנו את עצמנו איך מתקדמים קדימה", מספרת ציפי הרפנס, מנהלת תיכון אמי"ת טכנולוגי בכאר שבע, שבו לומדים 130 תלמידים בכיתות ט"ו-י"ב. "עשינו רגע עזירה. הבנו שזה הולך להיות ארוך. הבנו גם שאנשים מאבדים את הפרנסה,

המורים ניגשים אליהם. צריך גם לגשת בצורה חווייתית. אחד למשל עשה תוכנית בישול, אחר העביר שיעור חינוך גורפני. צריך להיות מחובר לילדים לא רק טכנולוגית, אלא גם להיות איתם בקשר טוב, להראות שלמורה אכפת מהתלמיד. למורה מרחוק לאורך זמן יכולה להתחילף את בית הספר?"

"אני כל הזמן חושבת כמה זמן הקונספטה הזה יכול להוות תחליף לכיתות הליווד האמיתיות, כמה זמן ילד יהיה מסוגל להיות מול המחשב מבלי לפגוש את חבריו. גם כשמורים מעבירים חומר זה לא כמו שהם פוגשים את הילד. בית ספר זה דבר מאוד חזק. אי אפשר לעבור עכשיו לבתי ספר וירטואליים".

"אין תחליף ללמידה בכיתה", קובע גם ד"ר פנחס חליוה, מנכ"ל המכללה האקדמית שנקלון. "בכיתה יש דיאלוג, שואלים, מתווכחים. ברשת אתה לא יכול לייצר דיאלוג מתפתח כמו בכיתה. זה לא אותו הדבר. חלק מהסטודנטים גם נמצאים בבית עם ילדים, וכשמפעילים את הרמקול שומעים אותם. אנחנו מנסים להחזיק את המערכת, לעשות את המיטב, להכניס תוכן לימים אלה. סטודנטים נכנסים לשיעור מקוון באותה שעה שהיו מגיעים למכללה, אבל כאמור זה לא פשוט".
 חליוה מציין אתגרים נוספים בלמידה מרחוק: "בשונה מהשגרה, שבה סטודנטים יכולים לבחור לעצמם גם כמה קורסים מקוונים, בימים אלה המצב נכפה על